

24

„KIELLETTY TOTUUS“

1-näytöksinen näytelmä

Kirjoittanut

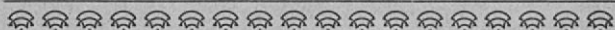
VEIKKO RAJAKOSKI

Esittämisoikeus haettava
Työväen Näyttämöiden Liitolta
(osoite: Tampere)

Ylipainos Rauhaa kohti lehdestä, v:lta 1934.

„Kielletty totuus“

1-näytöksinen näytelmä.

Kirj. *Veikko Rajakoski.*

Henkilöt:

OTTO }
VILHELM } lomalle saapuneita rintamasotilaita

LEA, Oton vaimo

MARIA, Lean äiti

PAUL

OPETTAJA

Muutamia kaupunkilaisia.

Voi tapahtua minkä sodan aikana ja missä tahansa.
Siisti ja kodikas käsityöläisperheen asunto. Maria ja
Lea viimeistelevät siivoustyötään.

LEA: (*Pysähtyy touhussaan.*) Mutta jospa Otto ei olekaan lomalletulijoiden joukossa.

MARIA: (*Tyynnyttellen.*) Olet suotta noin levoton. Hänhän oli jo meille kirjoittaessaan rintamalta poissa. Minä olen aivan varma hänen tulostaan.

LEA: Ovathan ne voineet viedä hänet takaisin. Niinpähän hänen piti keväälläkin päästä käymään kotona, mutta muka vihollisen hyökkäyksen takia loma peruutettiin. Nyt voi käydä samalla tavoin.

MARIA: Toivokaamme kumminkin parasta.

LEA: Minä en jaksakaan toivoa enää mitään. (*Lealta on työhalu mennyt kokonaan.*) Kuinka olemme odottaneet tämän kamalan sodan loppumistakin. Sanottiin, että se on viikossa tai parissa ohi, mutta nyt se on jo kestänyt toista vuotta eikä lopusta ole vielä tietoaakaan.

MARIA: (*Huokaisten.*) Herra asettaa ihmisille koettelemuksia.

LEA: Mutta mitä varten juuri meidän on kärsittävä tällaiset koettelemukset — emmehän ole sen suurempia syntisiä kuin muutkaan. Ehdimme Oton kanssa olla naimisissa vajaan puoli vuotta, kun hänen oli jo lähdettävä sotaan. — — Sota ei ole taivaasta kotoisin, vaan se johtuu ihmisten ilkeydestä toisiaan kohtaan. Ja jos jumalakin olisi hyvä, niin hän ei kiusaisi ihmisiä tällaisilla kauheuksilla.

MARIA: (*Nuhdellen.*) Lea. Sinä et saa puhua tuollaista. Siitä voi seurata rangaistus.

LEA: Voiko meille tulla enää suurempaa rangaistusta kuin tämä sota — tuskinpa.

MARIA: (*Taas hetken kuluttua.*) Olisit kiitollinen edes siitä, että tänään saat miehesi ehjänä ja terveenä lomalle.

LEA: Minä en ole kiitollinen mistään, sillä vihaan kaikkea, mikä on pienimmässäkin yhteydessä tämän sodan kanssa; aivan kaikkea.

MARIA: Onhan Ottokin sodassa. Et kai vihanne häntäkään.

LEA: Hänet vietiinkin väkisin ja sitä en tule antamaan koskaan anteeksi niille, jotka veivät hänet.

MARIA: Se oli korkeimman tahto. Muista kai, että pastorikin sanoi niin.

LEA: Pastori on väärässä, sillä eihän raamattu-
kaan puolusta sotaa.

MARIA: Opettaja oli myöskin samaa mieltä
kuin pastori. He tuntevat raamatun paremmin
kuin sinä. Jätä vain sellaiset asiat viisaampien
huoleksi.

LEA: Ketkä ne viisaammat sitten ovat?

MARIA: Sinä et ainakaan. Ethän ole käynyt
muuta kuin hätäselteään kansakoulun.

LEA: Naapurin Else on käynyt oikein tyttö-
koulun, mutta viisauden puutepa on hänellekin
tullut. Ehkä hän oli silloin viisas, kun sota alkoi.
Silloinhan hän juoksi ja hyppeli opettajan ja
pastorin perässä joka paikassa, ompeli yötä ja
päivää sotilaille vaatteita ja kaasunaamarilauk-
kuja ja huusi kurkkunsa kipeäksi eläköötä kau-
pungin läpi marssiville sotilaille, mutta entä nyt,
kun vihollinen ampui hänen miehensä — nyt
hän on yhtä tyhmä kuin minäkin. Hän itkee ja
vaikeroi lakkaamatta ja vannoo kostavansa niil-
le, jotka lähettivät hänen miehensä rintamalle.
Hyvähän opettajan ja pastorin on puhua, kun
oma nahka on turvassa.

MARIA: Enhän minäkään puolusta sotaa, hir-
veätähän se on, mutta täytyyhän maata varjella
viholliselta.

LEA: Eipä tässäkään kaupungissa ole tiedetty
vihollisesta mitään eikä oltu sen kanssa koskaan
riidoissa. Sotikoot ne, jotka katsovat itsellään ole-
van syytä siihen, mutta viattomien ihmisten pitää
saada olla rauhassa. (*Ottaa päällystakkinsa nau-
lasta.*) Antaa kuninkaiden, kenraalien ja halli-
tuserrojen tapella keskenään.

MARIA: Minne sinä nyt lähdet?

LEA: Asemalle Ottoa vastaan.

MARIA: Rauhoitu toki tyttöseni. Junan tuloon on vielä aikaa toista tuntia.

LEA: Sota on sotkenut niiden kuikuvuorot niinkuin kaiken muunkin. Eilen päiväjuna tuli vasta iltasella ja iltajuna ei ole tullut vieläkään. (*Jää istumaan päällystakki yllään.*) Kohta kai aurinko ja kuukin lopettavat kiertonsa.

MARIA: Mutta Lea; miksi sinä taas olet tuolainen? Sinä saat tänään miehesi kotiin eikä hänelle ole tapahtunut mitään pahaa. Onpa hän saanut oikein kunniamerkinkin.

LEA: Mokomasta merkistä ei ole minulle mitään iloa ja tuskinpa siitä on Otolle itselleenkään, koska hän ei ole kirjeissään maininnut sanallaakaan asiasta.

MARIA: Opettaja sanoi, että koko kaupunki saa olla ylpeä hänestä. Aikovat kirjoittaa tänään oikein sanomalehteen.

LEA: Ja mitä se on minun kyyneleitteni rinnalla; he saavat pitää itse kunniamerkkinsä ja sanomalehtensä, kun vain eivät lähetä häntä enää takaisin. (*Tekee lähtöä.*) Isävainaja sanoi, että sota on rikkaitten ja hallitusherrojen juonia, ja siinä hän oli oikeassa, vaikka olikin vain tavallinen suutari.

MARIA: Kukapa hänenkään opeista uskaltaa mennä takaukseen.

LEA: Sitä mieltä oli Elsekin ennenkuin jäi leskeksi. — Isä sanoi myös, että sotaan on syyllinen jokainen, joka ei nouse julkisesti sitä vastustamaan. Minä sanoin senkin Elselle, kun hän ompeli kansakoululla kaasunaamarilaukkujaan, ja

hän nauroi, mutta eipä naura enää. Hän pyysi minulta toissailtana anteeksi lyhytnäköisyyttään ja antoi täyden tunnustuksen isävainajan puheille. (*Ulkoa alkaa kuulua nopeasti lähenevää iloista puheensorinaa ja naurua.*)

MARIA: Mitä siellä on? (*Menee ikkunan ääreen.*)

LEA: (*Tempaa oven auki. Riemuissaan.*) Lomalaiset ovat saapuneet. (*Ryntää ulos.*) Lomalaiset. — Otto.

MARIA: (*Menee nopeasti ovelle ja tähystelee liikutettuna ulos.*)

OTTO: (*Tulee hetken kuluttua Lean kanssa. Syleilevät lämpimästi.*) Rakas kullannuppuseni. Rakas. (*Marialle, jonka kädestä puristaa lämpimästi.*) Päivää.

MARIA: Päivää poikani. (*Pyyhkäisee liikutuksen kyyneleen.*)

OTTO: Vihdoinkin kotona. Kuinka ihanaa. Kuinka suurenmoista.

OPETTAJA: (*Tulee sisälle muutamien vanhempien kaupunkilaisten kanssa.*)

OTTO: Jos tätä hetkeä odotinkin, niin kyllä sen arvoinen onkin. (*Riisuu selkälaukkunsa, lakkinsa ja vyönsä.*)

LEA: Kyllä mekin odotimme sinua.

MARIA: Mutta kuinka olet muuttunut. Olet niin ruskettunut ja tullut vanhemman näköiseksi.

LEA: Todellakin. Olet niin laihtunutkin. Kasvojesi piirteet ovat tulleet niin koviksi.

OTTO: (*Huolettomana.*) Ainahan sitä matkalla muuttuu.

LEA: Annapas kun oikein tarkastelen sinua — ja otsallesikin on ilmestynyt ryppyjä.

MARIA: (*Huolehtivana.*) Ehkä sinulla on nälkä — katankin heti pöydän.

OTTO: Kunnan ateria ei tekisi pahaa. Siitäpä onkin aikaa, kun viimeksi ruokailin niinkuin ihmiset. Tokkopahan enää osannen käytellä veistä ja haarukkaa.

OPETTAJA: (*On valmistautunut pitämään puhetta, kädessä paperiliuska, rykien tärkeänä.*) Ystävämme — kunnan kansalaisemme. (*Toiset jäivät kuuntelemaan, Otto käsi Lean vyötäisillä, Maria puuhaa edelleen ruuanlaitossa. Kaupunkilaiset ovat tähän saakka uteliaina tarkastelleet Ottoa ja supatelleet keskenään.*) — Sinä olet pallannut luoksemme voittajana, sankarina sankarien kentiltä. Sinä olet tuottanut kunniaa suvullesi ja koko kaupungillemmekin. Meidän täytyy kiittää sinua ja siksi olemme kirjoittaneet sinusta oikein sanomalehdessämme. (*Ottaa taskutaan sanomalehden alkaen levitellä sitä eteensä.*)

LEA: (*Hieman oudoksuen, Otolle.*) Mitä hän tuolla tarkoittaa?

OTTO: (*Lealle sen enempää harkitsematta.*) Ei mitään. Suuret sanat ovat korkeassa kurssissa tällaisena aikana. Ne ovat oikeastaan kaikki kaikessa.

OPETTAJA: (*Jatkaa selitellen lehdestä, toisten uteliaina seuratessa. Otto itse on sängen välinpitämätön, pikemminkin vaikuttaa kiusaantuneelta.*) Tässä lehdessä on ensin sinun nimesi — olisimme panneet siihen kuvasikin, mutta emme ehtineet saada sitä tähän — sitten tässä kerrotaan, kuinka kurjat ja raa'at vihollislaumat katalasti

uhkasivat etulinjoissa olevia urheita poikiamme. Muuan villiintynyt ja likainen vihollisroisto ryömi partionsa etunenässä sitä varustusta kohden, jossa sinä olit toisten sankareittemme kanssa.

LEA: Kuinka kamalaa. Otto. Älä anna hänen jatkaa, sillä en voi kuunnella tuollaista.

OTTO: (*Hieman epäröiden.*) Emmeköhän jättäisi lukemista toiseen kertaan.

MARIA: (*On jättänyt touhunsa opettajan alkaessa lukea.*) Sitä mieltä olen minäkin. (*Opettajalle.*) Hänhän on nyt lomalla ja ehkä hän haluaa unohtaa koko sodan.

OPETTAJA: (*Edelleen innoissaan.*) Sankarit ovat vaatimattomia, mutta meidän kiitollisuutemme pakottaa minut puhumaan.

ERÄS KAUPUNKILAISISTA: (*Lealle.*) Vaimo. Isänmaa iloitsee sellaisista pojistaan kuin sinun miehesi. (*Opettajalle.*) Jatka vain.

OPETTAJA: Otto. Sinä syöksyit esiin rohkeana, sinä et peljännyt, vaan työnsit pistimesi tuon roiston rintaan. Kurjan vihollisen veri roiskahti —

LEA: (*Vetäytyy kauhuissaan Otosta erilleen.*) Otto. Onko tuo totta?

OPETTAJA: (*Jatkaa Leasta välittämättä.*) Sankarien tavoin sinä —

OTTO: Lea. Mitä tuolla kysymykselläsi tarkoitat?

LEA: Oletko sinä murhannut ihmisen?

OTTO: (*Hämillään.*) Sodassahan kuolee satoja miehiä joka päivä.

OPETTAJA: (*Korottaa äänensä.*) — Sinä kreik-

kalaisten sankarien tavoin melkein paljain käsin —

LEA: (*Tuskaisena.*) Mutta että sinäkin, sinä juuri —

OTTO: (*Yrittää lähestyä Leaa.*) Lea rakas —

LEA: Ei. — Älä koske minuun noilla käsilläsi — verisillä käsilläsi. (*Peräytyy tuijottaen kauhuissaan Ottoon.*) Sinä olet tappanut ihmisen.

OTTO: (*Puolustautuakseen.*) Sota on sotaa. Enhän ole sen suurempi syyllinen kuin muutkaan.

LEA: Sinä et ole enää sama ihminen kuin lähieissäsi. Sinä olet tehnyt murhan, kamalan rikoksen.

OTTO: Anna minun selittää.

OPETTAJA: (*Pyrkii ojentamaan Leaa.*) Isänmaan petturi vain voi puhua tuolla lailla. Sotakentällä oikean asian puolesta vuodatettu veri tuottaa autuuden ja tietysti meidän asiamme on oikea.

LEA: Mutta ihmishengen riistäminen on rikos. — Voi taivas.

MARIA: (*On mennyt Lean luokse.*) Rakas. Rauhoitu nyt. Kaikkihan on oikeastaan hyvin.

LEA: (*Yhä tuskaantuneempana.*) Ei. Ei. Antakaa minun olla.

OTTO: Pitäisihän jokaisen tietää minkälaista sodassa on — ja väkisin hän minut vietiin sinne. Lea rakas.

LEA: (*Otolle.*) Älä tule. Sinä olet tehnyt jotain hirveätä — ja mitä tuo punainen on takisiasi? Onko sekін verta? Ihmisverta? (*Peittää käsillään kasvonsa.*)

OTTO: Tämähän on vain kunniamerkkini nauha.

LEA: Mutta miksi senkin pitää olla veren väriäinen — siksikö, että se muistuttaisi maailmalle rikoksestasi —

OTTO: Mutta minuthan olisi viety vankilaan, ellen olisi lähtenyt.

LEA: Tappamaan sinua ei sittenkään olisi voitu pakottaa. — Oh. Auttakaa. Minä kuolen tuskasta. (*Riistäytyy irti Marian käsistä ja juoksee päätään pidellen ulos.*)

OTTO: Lea. Älä mene. Odota. (*Juoksee Lean perään, mutta pysähtyy murtuneena ovelle. Jää masentuneena nojaamaan oven pieleen. Muuttamat kaupunkilaisista pujahtavat noloina ulos. Toiset seuraavat opettajaa.*)

OPETTAJA: (*Marialle.*) Tyttäresi on häväissyt harmaat hiuksesi, hän on pilkannut isänmaata ja pyhimpiä asioita, mitä on olemassa. Häpeä lankeaa sinunkin osaksesi, kun olet kasvattanut lapsesi tuollaiseksi.

MARIA: Sota on liian raakaa naiselle.

OPETTAJA: Valhetta. Tyttäreltäsi puuttuu isänmaallinen sankarimieli. (*Pilkallisena vihaansa lauhduttaakseen lähtiessään.*) Vai onko vihollinen ostanut teidät? (*Ovella Otolle.*) Pää pystyyn, sankari. Me kirjoitamme sinusta uudelleen, sillä sinun osaksesi tulee vielä jälkipolvienkin ihailu ja kunnioitus. (*Menee jällelle jääneitten kaupunkilaisten kanssa.*)

MARIA: (*Neuvottomana.*) Voi tätä surkeutta. (*Lyhyt tauko. Hyväilee Ottoa.*) Otto. Ymmärrä vaimoasi. Hän on sinua odottaessaan itkenyt it-

sensä sairaaksi. Hän rakastaa sinua aivan liiaksikin.

OTTO: Ehkäpä hän on oikeassa. (*Sallii Marian taluttaa itsensä istumaan.*)

MARIA: Lea on perinyt isänsä mielen ja ajatukset. Suutarivainaja oli suuri mietiskelijä ja istutti oppinsa tyttärensäkin. Sinähän tiedät sen.

OTTO: Jospa meillä kaikilla olisi sellainen isä ja kasvattaja, niin sotia ei enää olisikaan.

MARIA: Älä ajattele koko asiaa. Sota on kauheata, mutta unohda se, sillä olethan nyt lomalla, olet omassa kodissasi. Lähden noutamaan Lean tänne. Luulen hänen menneen isänsä haudalle. Sinne hän on niin monasti ennenkin paennut selvittämään ajatuksiaan. Odota hetkinen. (*Mene nopeasti.*)

OTTO: (*Repii takkinsa auki niinkuin tuntuu ruumiillista kipua, ottaa kunniamerkin rinnastaan, rutistaa sen kouraansa ja heittää menemään. Hetken perästä.*) Mutta minun ajatukseni eivät pääse enää koskaan lomalle. (*Jää masentuneena mietteisiinsä.*)

VILHELM: (*Tulee, seisoo hetkisen tarkastellen Ottoa, joka ei huomaa hänen tuloaan.*) Poika.

OTTO: Mitä sinä täällä?

VILHELM: Sinäkin olet yksin.

OTTO: Miksi et itse ole vaimosi luona?

VILHELM: Lähden täältä ensimmäisellä junalla ja ilmoittaudun takaisin rykmenttiin.

OTTO: Minä tulen mukaasi. (*Nousee päättäväisenä.*)

VILHELM: Onko sinunkin vaimosi —

OTTO: Mitä minunkin vaimoni?

VILHELM: (*Miettii lyhyen hetken, ikäänkuin ei löytäisi sanoja.*) Johanna on mennyt jollekin toiselle — jollekin saatanan virkaherralle, jonka ei ole tarvinnut lähteä sotaan.

OTTO: Lean laita on vielä pahemmin. — Hän on nähnyt totuuden.

VILHELM: Mitä sanoit? Totuuden?

OTTO: (*Synkeänä.*) Niin. Minä olen murhaaja. Käteni ovat veressä.

VILHELM: Eikö muuta — sinähän olet sotamies etkä mikään murhamies.

OTTO: Se on yksi ja sama asia. Usko minua.

VILHELM: Sotaa ei saa ajatella eikä sodassa saa ajatella. Joka rupeaa ajattelemaan, hän sortuu. Sinähän tiedät sen. Sanoit kerran itsekkin, että rintamalla ei tunneta sellaista oliota kuin aivoilla varustettu ihminen. (*Tauko.*) Muistatko viimeistä korpraaliamme, joka palasi heti lomalta takaisin ja kaatui jo ensimmäisen tunnin aikana sanaakaan sanomatta?

OTTO: Muistan.

VILHELM: Pidimme häntä hulluna, mutta hän olikin pirun viisas.

OTTO: Hänelle on käynyt lomalla niinkuin meillekin. Ehkäpä hänenkin vaimonsa on huomannut, että mies ei olekaan enää ihminen, vaan peto.

VILHELM: Tai mennyt toiselle ja sanonut, ettei ollut jaksanut odottaa.

OTTO: Ehkä — tai toinen vienyt hänet. (*Tauko.*)

VILHELM: — — Jos kenttäpistoolini olisi ollut mukani, niin olisin ampunut Johannan.

Tartuin tikariini, mutta hän ehti puhua ja sanat soivat vieläkin korvissani. — Vilhelm. Minähän olen vain heikko ihminen, en jaksanut olla lankeamatta, kun elämä oli käynyt niin kurjaksi. Minun täytyi unohtaa ja — ansaita. — Silloin karkasin ulos.

OTTO: (*Katkerana.*) Mekään emme leirikaupungissa jaksaneet olla lankeamatta, mutta meidän lankeemuksemme oli tätä samaa kirottua sotaa, sotaa. Se oli juoksuhauteleimien yhtymistä. Vaimosikin ehkä —

VILHELM: Ei sanaakaan enää hänestä, sillä muutoin hermoni voivat pettää. (*Ottaa taskustaan pullon ja ryyppii siitä pitkin kulauksin.*) Minun täytyy juoda itseni nukuksiin voidakseni elää täällä junan lähtöön saakka. Jos olen tielläsi, niin heitä minut ulos tuonne puutarhaan. (*Ryyppii.*)

OTTO: Meidän paikkamme ei ole enää täällä. Savinen ja veren tahraama juoksuhautojen ja maanalaisten käytävien peto on päivänvalossa maan päällä iljettävä olio. Meistä ei tule enää ihmisiä. (*Ryyppää Vilhelmin pullosta muutaman pitkän siemauksen.*) Suutarivainaja oli elämän kiertokoulussa nähnyt totuuden ja opettanut sen tyttärelleen.

VILHELM: Mitä me lainkaan tänne tulimme; — istuisimme nyt toisen linjan pommivarmassa suojassa ja meillä olisi niin hiton hyvä olla. Jimmy soittelee huuliharppua ja kertoilee ruokotomuuksia, kersantti on niellyt whiskyannoksensa ja kuorsaa, me toiset lyömme korttia ja laskettemme sukkeluuksia, jotka saisivat pahimman rantajätkänsikin häveliäisyydestä punastu-

maan. — Hitto soikoon. Emil jäi minulle viitosen velkaa. Kunpa vihollinen ei ehtisi ampua häntä mäsäksi ennenkuin palaamme. Hän on muutenkin niin huono maksamaan, kun kantaa rahansa leirikaupungin naikkosille. Hst. Ei kai sitä kukaan kuullut. Hänellähän on täällä niin uskovainen muija. (*Tutkivasti Ottoon katsottuaan.*) Mutta yhäkö sinä kiusaat itseäsi noilla ajatuksillasi. Ryyppää tuosta pullosta.

OTTO: (*Ryyppää pari pitkää siemausta, niin kuin hänkin haluisi juoda itsensä juovuksiin. Puhkeaa kolkkoon nauruun.*) Minuahan sanottiin kreikkalaiseksi sankariksi.

PAUL: (*Valo näyttämöllä äkkiä himmenee ja Paul ilmestyy oviaukkoon kohdistuvaan valokiihtaan, hän jää seisomaan paikoilleen, toinen käsi rinnan päällä ja toinen hiha tyhjänä, kasvoilla on verinen viiru ja takki on veressä. Hän on aivan kalpea. Muuten puku on ehjä, vaikka hän onkin »juoksuhautakunnossa». Hän osoittaa kaikessa, ettei hän suinkaan ole mikään sellainen likainen roisto, jollaiseksi opettaja kuvasi vihollisen.*) Minua sanottiin myöskin kreikkalaiseksi sankariksi.

OTTO: (*Kavhtaa Vilhelmin kanssa kauhuissaan pystyyn.*) Kuka sinä olet?

VILHELM: (*Änkyttäen.*) Kuka? Kuka?

PAUL: Olen se villiintynyt ja likainen vihollisroisto, jonka sisään sinä sankari isänmaasi nimessä survaisit pistimesi ja jonka käden murskasit käsikranaatillasi.

OTTO: (*Yhä enenevän kauhun vallassa.*) Mutta sinähän heitit henkesi — potkaisin jalallani sinut irti pistimestäni.

PAUL: Olet oikeassa. Viimeinen, mitä tunsin tästä maailmasta oli saappaasi anturan rautainen nasta. Olin enää vain ruumis, kun heitit käsikranaattisi viereeni.

VILHELM: (*Otolle.*) Paetkaamme täältä nopeasti, nopeasti — (*Otto osoittaa myöskin lähtöaikeita.*)

PAUL: Se on turhaa. Minä voin seurata teitä minne tahansa, sillä en tunne mitään ulottuvuuksia.

OTTO: Mitä sitten meistä tahdot vai tulitko kostoaikeissa?

PAUL: Minulla ei ole mitään kostettavaa, sillä eihän välillämme ollut vihaa. Sinä sait käskyn tappaa ja sinä tapoit. Minä sain käskyn tappaa ja minä tapoin. Mehän voisimme olla vaikka ystäviä.

OTTO: Entä sitten?

PAUL: Minun nimeni oli Paul Koster, minulla oli pieni sievä talo puutarhan keskellä ja asuin siinä vaimoni ja kahden suloisen lapseni kanssa, kunnes minusta tehtiin sotamies. Nyt minä olen vain jotain roskaa erään valkean puuristin alla, sillä sinä —

OTTO: (*Keskeyttää.*) Vaikene ja mene takaisin puuristisi alle. En kestä enää kuunnella kerrottavan tuosta tapauksesta.

VILHELM: Elämämme on täällä helvettiä ilman sinuakin.

PAUL: Meitä on paljon ja me jokainen tuleme ainakin joskus teidän ajatuksiinne ja silloin tuskanne ovat sata kertaa suuremmat kuin se ruumiillinen kipu, jonka olette meille aseillanne

tuottaneet. Ole iloinen, että et ole surmannut muita kuin minut.

VILHELM: Mutta missä ovat ne, jotka minä olen tappanut?

PAUL: Ne odottavat tuolla ulkona, sillä ne eivät mahdu tänne sisälle.

VILHELM: (*Kauhusta änkyttäen.*) Miksi? Miksi? Sano se.

PAUL: Olet konekiväärin mies. Konekivääri ampuu neljäsataa laukausta minuutissa ja siinä on niin pirullisen tarkka tähtäinlaite. Sinun ampu-mataitoasi kehuttiin jo harjoituskomppaniassa; oletko vielä siitä ylpeä?

VILHELM: (*Raivoissaan, uhkaa pullolla Paulia.*) Ajan teidät jokaisen tiehenne, sinutkin. Minä olen syytön sotaan. Mene tai murskaan pääsi.

PAUL: (*Naurahtaa kuivasti.*) Unohdat, että olin kuollut jo silloin, kun hän potkaisi minut irti pistimestään.

VILHELM: Tätä en aavistanut. (*Hoippuu istumaan ja lyyhistyy kasaan kuin painon alla.*) En aavistanut.

OTTO: Sano sitten asiasi.

PAUL: Tulin sanomaan, että sota on rikos. Se on murha.

OTTO: Minä tiedän sen. Voin vaikka vanhoa.

PAUL: Me sankarit olemme raukkoja.

OTTO: Tiedän senkin, sillä silloin, kun — ei, ei puhuta siitä enää.

PAUL: Minä olen niinkuin omatunto, joka puhuu kiellostä huolimatta. Jatka.

OTTO: (*Alistuneena.*) Niin. Silloin, kun sinä kuolit —

PAUL: (*Pilkallisena.*) — Sankarikuoleman. —

OTTO: — Olin varastanut kersantiltamme whiskypullon ja tyhjentänyt sen, sillä minun täytyi päästä pakoon ajatuksiani. — Sota tekee varkaitakin. — Olin päissäni, kun hyökkäsin am-pumahaudasta ylös, mutta päästyäni maan pinnalle selvisin heti. Hyökkäsin kimppuusi, sillä pelkäsin henkiparkani puolesta. Vapisin pelosta ja koko ruumiini tärisi kuin horkassa. Aivois-sani takoi vain yksi ajatus: Tapa ennenkuin si-nut tapetaan. Tapa pian. — Minä tapoin, mutta olisi ollut helpompaa tulla itse tapetuksi.

PAUL: Olet oikeassa. Sodassa ammutaan jokaiselta sielu murskaksi. Parasta on menettää samalla ruumiskin. Mutta tätä en tarkoittanut sanoessani meitä sankareita raukoiksi, sillä sitä me olemme salatessamme totuuden sodasta, pel-jätessämme sitä ja hyväksyessämme sen korska-sanaisen valheverkon, johon sota verhotaan. Me emme uskalla julistaa sitä, mitä mieleemme tekisi. Me tiedämme, että ihmisiä ja kansoja pidetään harhaluulojen vallassa ja heissä elätetään peto-eläintä, että he syöksyisivät saaliinhimoisten joh-tajiensa osoituksesta kanssaihmistensä kimppuun, mutta kuka meistä on se todellinen sankari, joka uskaltaa sanoutua irti tuosta ilvepelistä, kuka us-kaltaa paljastaa sen petoksen, jonka avulla ihmi-siä vietellään murhiin.

VILHELM: Minä teen sen, jos lupaat niiden kaltaistesi puolesta, jotka odottavat minua tuolla ulkona, että he jättävät minut rauhaan. Minä lähden kaduille ja toreille heti julistamaan: Ei

koskaan enää sotaa. Ihmiset. Älkää antako viettelä itseänne rikokseen. Miehet ja naiset. Tiedättekö, että kadotuksessakin on helpompaa kuin juoksuhaudoissa.

PAUL: Puhu itse heidän kanssaan, sillä kukaan ei pääse ilman tilintekoa. (*Vetäytyy lähemmäksi ovea, kääntyy, katkeran epätoivoisena ajattellessaan, mitä hän voisi olla, ellei häntä olisi surmattu sodassa.*) Minä olin ihminen, ajatukseni olivat niin ihanteellisia, elämäni oli lyhyt, se oli kuin kaunis valhe, olin onnellinen vaimoni ja lasteni parissa. (*Syyttävänä. Kääntyy takaisin.*) Nyt on taloni poltettu ja puutarhani hävitetty. Perheeni kärsii kurjassa esikaupunkihökkelissä. Vaimoni on menehtymäisillään, hän on valmis kuinka epätoivoisiin tekoihin tahansa saadakseen apua lapsilleni, joista toinen makaa sairasvuoteella ja toinen itkee nälkäänsä —

VILHELM: (*Tukahtuneella äänellä.*) Ja minun vaimoni on jo myynyt itsensä.

PAUL: (*Heittää lyhyen ja osaaottavaisen silmäyksen Vilhelmiin, ennenkuin jatkaa.*) Armeija tarvitsee ruokaa ja lääkkeitä niin paljon, ettei niitä riitä enää lapsillekaan. Armeijan johto on ottanut komentoonsa teollisuuden, se on takavarikoinut viljat pelloilta ja se on pakkoluovuttanut rahat pankeista. Nälkiintynyt kansa kulkee repaleissa, kärsii, kärsii ja suree omaistensa haudoilla. — Ja tämä kaikki vain siksi, että muuttamat valtiomiehet ovat tunteneet turhamaisuuttaan loukattavan ja huomanneet ahnaitten laskelmiensa peittävän.

OTTO: Mene niiden luokse, jotka lähettivät

meidät sotaan. Mene kuninkaitten, kenraalien ja valtaherrojen luo.

PAUL: Heille me emme mahda mitään, sillä he eivät itse ole tappaneet ketään. Kansat saavat itse kärsiä sokeudesta. Miksi ne eivät valitse parempia johtajia! Miksi ne alistuvat tappamaan toisiaan yhden ja kahden käskystä? Miksi ne eivät kuuntele meitä tuhansia ja uusia tuhansia, jotka huudamme puuristiemme alta: ei koskaan enää sotaa.

OTTO: Olet oikeassa, Paul Koster.

PAUL: Te jokainen tiedätte sen, mutta yksikään teistä ei uskalla julistaa sitä, sillä pelkäätte, että teitä sanottaisiin raukoiksi ja pelkureiksi ja se loukkaisi teidän miehistä turhamaisuuttanne. Näin vähäisestä syystä ette uskalla olla todellisia sankareita. — Näkemiin.

OTTO: (*Hämmästyneenä.*) Aijotko vielä palata?

PAUL: Lukemattomina iltahetkinä tulen luoksesi. Kun hyväilet vaimoasi, niin minä ilmestyn siihen kolmanneksi. Katsellessasi lapsiasi olen äkkiä vierelläsi. Olen luonasi silloin, kun vähimmän sitä odotat. Sinä riistit minulta elämisen ilon ja siksi minulla on oikeus olla luonasi, kun sinä itse nautit siitä.

OTTO: Sinä teet minut hulluksi. Minä pyydän anteeksi sinulta. Minä rukoilen sinua jättämään minut ainiaaksi. Armahda minua.

PAUL: Se on turhaa. — Siis näkemiin. (*Menee. Valot kuten ennen kohtausta. Tauko.*)

VILHELM: Sanallakaan hän ei ollut väärässä.

OTTO: (*On kävellyt kiihkeänä edes takaisin.*) Tätä olen peljännyt. Minä aavistin, että murhattuani ensimmäisen ihmisen olen mennyttä. Miksi ammuinkaan koskaan ensimmäistä laukausta.

VILHELM: Minä olen hukassa. Johannan olisin vielä voinut saada ajatuksistani pois, mutta nuo vainajat, jotka odottavat minua — — (*niinkuin tapaus tulisi tahtomattaan hänen silmiensä eteen.*) keväällä viimeisen lumen aikana olin etuvartioasemassa. Vihollishaudasta lähtee neljä miestä juoksemaan pois päin, ehkä he olivat lähdössä lomalle perheittensa luokse, minä asetuin konekiväärini taakse ja hetken kuluttua makaa hangella neljä veristä kasaa —

OTTO: Vilhelm. (*Tarttuu hänen käteensä.*) Ehkä on vielä yksi keino pelastua.

VILHELM: Tuskinpa. Kaikki on myöhäistä — myöhäistä.

OTTO: Ruvetkaamme niiden ystäviksi, jotka lepäävät valkeitten puuristien alla. Levittäkäämme heidän aatettaan ja herättäkäämme ihmisiä.

VILHELM: (*Aikaisemman ajatuksensa vallas-
sa.*) Kerran vihollinen juoksi piikkilanka-aitauksensa välissä. Asetuin taas konekiväärini taakse. Kivääri sinkosi hänen kädestään ja hänen polvensa notkahtelivat, mutta hän ei kaatunut, vaan jäi roikkumaan piikkilankaesteeseen. Luotisuihku söi häneltä jalat, alaruumis putosi — oih. (*Tarttuu päähänsä. Lyhyt tauko.*) Hän on voinut olla vaikka kuinka hyvä ihminen. Hänellä on voinut olla vaimo ja lapsia, hänelläkin ehkä on ollut talo puutarhan keskellä ja hänkin olisi elänyt niin mielellään — —

OTTO: Vilhelm. Paul Koster sanoi, että he voivat olla ystäviämmekin. Ottakaamme heidän tarjouksensa vastaan ja yhtykäämme heidän huutoonsa: ei koskaan enää sotaa.

VILHELM: Minua ei pelasta enää mikään.

OTTO: Älä menetä toivoasi vanha veikko. Käy sankarin tavoin julistamaan totuutta. Silloin sovitat sen, mitä olet vainajille velkaa.

VILHELM: Minun voimani ovat niin mitättömät. Vastassammehan on kokonainen järjestelmä.

OTTO: Mutta takanamme seisoo maailman suurin armeija, se, joka lepää valkoisten puuristien alla, ja minä olen rinnallasi. Mehän emme ole peljänneet koskaan, emme silloinkaan, kun eksyimme vihollisen selän taakse.

VILHELM: Nyt on vastassamme paljon taitavampi vihollinen. — Mutta minä yritän. (*Terästyen.*) Usko voittoon on puoli voittoa. Me lähdemme heti, sillä en voi enää hetkeäkään pidättää totuutta sisässäni. (*Ottaa lakkinsa ja tekee lähtöä.*)

OTTO: Me seisomme rinnakkain emmekä väisty tuumaakaan.

OPETTAJA: (*Tulee touhuissaan.*) Täältähän löysin teidät, sinutkin Vilhelm. Perheenne on osoittanut huonosti kiitollisuuttaan teille.

OTTO: Mistä hyvästä?

OPETTAJA: Siitä uhrista, jonka te olette kantaneet isänmaan alttarille.

OTTO: Mikä uhri sen on? Tiedättekö te täällä siitä mitään?

VILHELM: Entä mikä on isänmaan alltari?

OPETTAJA: Mutta pojat; tähän olette seisseet kunniankentillä sankareina.

OTTO: Pelkkiä korusanoja, sanoja eikä mitään muuta. On rikos käyttää tuollaisia sanoja siitä helvetistä, mitä sota on.

VILHELM: Emmekä sitäpaitsi ole seisseet, vaan olemme kiroillen maanneet lokaisissa kuopissa —

OTTO: Ja nuo kunnian kentät ovat tykkitulen murskaamia kyliä, peltoja, kirkkoja, koteja, ne ovat täynnä löyhkääviä ruumiskasoja, silvottuja jäseniä ja rottien kalvamia luita. Siellä ei tunneta isänmaata, sillä siellä elää vain yksi aate: ei koskaan enää sotaa. Me olemme olleet pelkureita, kun emme ole uskaltaneet tuoda tännekin sitä aatetta, vaan olemme alistuneet.

OPETTAJA: (*Hämmästyneenä.*) Mitä te onnettomat puhutte? Te häpäisette esi-isienne teot.

VILHELM: Vaiti sinä vanha papukaija, joka toistat yhtä ja samaa. Eikö sinulla ole aivoja vai etkö todella käsitä mitä sota on — vai pidätkö velvollisuutenasi ylistää rikosta, murhaa.

OPETTAJA: (*Yrittää vielä puolustautua.*) Perivihollinen uhkaa tuhota meidät. Pojat. Uskokaa minua. Kokonainen viholliskansa vaanii meitä.

OTTO: Kansat eivät vihaa toisiaan, mutta teidän järjestelmänne ei voi tulla toimeen ilman vihaa. Sitä kylvätte ja kynnätte te, jotka ette edes unissannekaan ole käyneet etulinjoilla. Kansat

voisivat lähestyä toisiaan koska tahansa ja lyödä sovinnon kättä, mutta johtajat ja valtiomiehet eivät uskalla antaa niiden tehdä sitä, sillä he pelkäävät menettävän valtansa.

OPETTAJA: (*Vihoissaan.*) Te kurjat —

VILHELM: Ja rahamahti seisoo valtiomiesten takana, sillä kansojen ystävyys voisi sekoittaa kortit; se voisi pienentää osinkoja, palkkioita ja korkoja. Tässä on syy, miksi vihan lietsomiseen riittää summattomat rahamäärät, kun taas sovinnonhierojille ei anneta risaista seteliäkään.

OPETTAJA: (*Puhkeaa syytöstulvaan.*) Viholinen on valloittanut teidät. Se on pannut suuhunne nuo katalat sanat. Minä uskon, että olen oikeassa ja se riittää, kun isänmaa on kyseessä.

OTTO: Sinä siis uskot sokeasti, mitä sinulle syötetään, mutta meille se ei riitä, sillä me olemme nähneet totuuden ja me paljastamme sen, vaikka kuinka sitä pelkäisitte.

OPETTAJA: Ei sanaakaan enää tuollaista. Te olette kavaltajia, te liikutte vihollisen asioilla —

VILHELM: Vaiti. Me emme anna pilkata karsimyksiämme. Tiedä se.

MARIA: (*Tulee masentuneena.*) Kaikki on menetetty.

OTTO: Missä Lea on?

OPETTAJA: Varokaa itseänne petturit. (*Menee, mutta kukaan ei kiinnitä huomiotaan enää hänen sanoihinsa.*)

MARIA: Hänet on vangittu.

OTTO: Vangittu?

VILHELM: Mitä hän on tehnyt?

MARIA: Hän huusi torilla seisovalle ihmisjoukolle, että sota on rikos, se tekee meidän miehittämmä ja veljistämme murhaajia. — Enempää hän ei ehtinyt sanoa, sillä santarmit raahasivat hänet pois.

OTTO: Totuus on kielletty. — Vilhelm. Mutta me emme pelkää.

VILHELM: Emme. Lähtekäämme.

MARIA: Minne aiotte?

OTTO: Julistamaan totuutta; sitä, jota Leakin aikoi julistaa.

MARIA: Silloin teidätkin vangitaan.

OTTO: Todennäköisesti, mutta tekisimme väärin jättäessämme sanomatta sen, minkä tiedämme oikeaksi.

VILHELM: Niin. Me emme voi valehdella toisten mukana. Meidän on rikottava suurten sanain lumous.

MARIA: (*Innostuneena.*) Pojat. Suutarivainaja olisi sanonut teitä sankareiksi. Menkää, jos se on vakaumuksenne, vaikka pahoin pelkäänkkin, että uhrauksenne voi jäädä turhaksi.

OTTO: Ei. Äänemme kaikuu santarmivankilan muurien lävitsekin.

VILHELM: Ja jos kumpikin saamme yhdenkin ihmisen mukaamme, niin olemme voittaneet.

OTTO: (*On siirtynyt etualalle.*) Oikein. (*Innoissaan julistaen, jolloin kaikki ikäänkuin vapautuvat.*) Mahtavinkin koski on syntynyt pie-

nistä ja vähäpätöisistä vesipisaroista. Me keräämme kokoon noita pisaroita ja jo ehkä lapsemme saavat sodan sijasta elämän kosken. Olen jo kuulevinani sen pauhun.

KAIKKI: Ei koskaan enää sotaa.

LOPPU

HELSINGIN
YLIOPISTON
KIRJASTO